

Список використаної літератури

1. Брюханова Н.О. Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті : [монографія] / Н.О. Брюханова. – Харків : НТМТ, 2010. – 438 с.
2. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования / В.В. Давыдов. – М. : Педагогика, 1986. – 240 с.
3. Дружинин В.Н. Психология общих способностей / В.Н. Дружинин. 3-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 368 с.
4. Коваленко О.Е. Концепція професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей / О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, О.О. Мельниченко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2005. – № 10. – С. 7–20.
5. Коваленко О.Е. Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу : [монографія] / О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, О.О. Мельниченко. – Харків : УПА, 2007. – 162 с.
6. Хлебнікова Т.М. Суб'єктний досвід в особистісно орієнтованому навчанні / Т.М. Хлебнікова // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Х. : ОВС, 2002. – Вип. 22. – С. 31–34.

Руслан Жалій

ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВИШІВ У ХОДІ ВИВЧЕННЯ ІГРОВИХ ВИДІВ СПОРТУ

Завдання вищої школи сьогодні – підготовка майбутнього фахівця, конкурентоспроможного на сучасному ринку праці. Вимоги до професіонала зараз досить високі. Це яскраво проілюстрували норми Закону України «Про вищу освіту». Адже поряд із якісними особистісними й фаховими характеристиками, які впливають із специфіки майбутньої професії, є потреба у високоморальному, інтелектуальному фахівцеві зі стійкою психікою й гарним фізичним здоров'ям. Тому модернізація структури та змісту вищої освіти в Україні спрямована на підвищення ефективності цього процесу, розширення можливості самостійної роботи студента, його саморозвиток та вдосконалення. Однак поряд із такими широкими можливостями для творчого пошуку, молода особа повинна оволодіти необхідним арсеналом тих компетентностей (поряд із суто професійними), які їй стануть у нагоді в подальшому житті. Тому необхідними сьогодні видаються інформаційні, комунікативні, правові, громадянські, політичні та інші компетентності, які слід розвивати в майбутніх свідомих громадян нашої країни.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями Важливою компетентністю, формування якої відбувається в освітньому закладі, є валеологічна. Основними формами, де відбувається цей процес, є навчальні заняття з фізичного виховання та поза аудиторна діяльність фізкультурно-оздоровчого, спортивно-масового рекреаційно-дозвіллевого спрямування.

У низці публікацій ми вказували, що валеологічну компетентність студентів технічних університетів розглядаємо як складову їхньої життєвої компетентності, одним із можливих шляхів формування якої є професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх фахівців технічних напрямів підготовки. Валеологічна компетентність знаходить свій вияв у знаннях і навичках, ґрунтовній мотивації до занять фізичною культурою і спортом, активній рекреаційній та руховій активності. Особливість формування валеологічної компетентності студентів саме технічних напрямів підготовки полягає у застосування широкого арсеналу засобів, форм, методів і прийомів рухової активності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дисертаційне дослідження О.Бондаренко присвячене вивченню специфіки формування валеологічної компетентності майбутніх учителів [2]. Важливі проблеми необхідності покращення підготовки фахівців у системі вищої освіти порушують дослідники Г.Полякова та В.Пономаренко [6-8]. На обов'язковість модернізації системи фізичного виховання у вишах України вказує В.Столяров, наполягаючи на збереженні системи комплексного фізичного виховання молоді [9]. Для розгляду проблеми інформативними стали навчальні підручники й посібники з методики викладання спортивних ігор та фахові публікації дослідників щодо особливостей тактичної та технічної підготовки гравців у спортивних іграх (Б.Артеменко, В.Ігнатєва, Л.Поплавський) [1; 3-4; 7].

Мета статті – простежити особливості формування валеологічної компетентності студентів технічних вишів України засобами спортивних ігор. Розкриємо особливості теоретичної підготовки студентів при вивченні конкретних спортивних ігор та звернемо увагу на деякі напрямки позааудиторної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі професійно-прикладної фізичної підготовки студенти технічних напрямів підготовки традиційно вивчають гімнастику, легку атлетику, спортивні ігри. Традиційно для не фізкультурних напрямів підготовки є переважно практичні заняття. Проте в умовах технічного університету слід вивчати й важливі теоретичні засади для набуття студентами знань про основні види спорту, їхню історію, особливості участі українських спортсменів в змаганнях різних рівнів.

Вкажемо, що особливостями майбутніх інженерів, архітекторів, програмістів є малорухливий спосіб життя, систематична інтенсивна аналітична робота, перебування в приміщенні значну частину доби. Тому завдання колективу профільної кафедри полягає в зверненні особливої уваги на таких студентів, залучення їх до рухової активності оптимальними методами й прийомами. Тому заняття (навчальні, секційні, тренувальні) зі спортивних ігор стануть важливим засобом формування відповідних знань, умінь і навичок сучасної молоді людини.

У поточному навчальному році вивчення навчальної дисципліни «Фізичне виховання» знаходилося «під загрозою» через небажання включати її до навчальних планів напрямів підготовки, скорочення аудиторного навантаження та ін. Як наслідок звернень колективів кафедр фізичного виховання, керівників спортивних клубів у профільне міністерство, став лист МОНу «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних

зкладах» від 25 вересня 2015 року [5]. І хоча він містить альтернативні форми збереження такого виду навчальної діяльності, все ж варто употужнити роботу в цьому напрямку. Тим більше, що до цього процесу вже долучився Національний олімпійський комітет, який займає категоричну позицію щодо розширення цієї сфери, збереження кафедр фізичного виховання та підтримку студентського спорту. Переведення фізичного виховання в розряд «меншовагтїсного й другорядного» свідчить про байдужість держави до такої важливої сфери реалізації сучасної молодї людини. Між тим загальний рівень захворюваності дїтей та молодї сьогодні непокоїть громадськїсть та державу. Однак нївельування сфери фізичного виховання не сприятиме покращенню такої ситуації. Наполягаємо на необхідності обов'язкового вивчення дисциплїни «Фїзичне виховання» майбутнїми фахівцями всїх напрямів підготовки. Бїльше того, варто розглянути можливїсть повернення тїєї моделї вивчення, коли така навчальна дисциплїна була обов'язковою для студентів, котрї здобувають освітньо-квалїфікаційний рівень «бакалавра» (тривалїсть вивчення – 4 роки) і опанування якої передбачало і лекційні, і практичні заняття.

То ж вивчення модулю «Спортивні ігри» в технічному університеті (з досвіду роботи кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я людини) слід починати з розгляду теоретичних засад. Так, у формі лекції, бесїди, полілогу варто подавати загальне уявлення про спортивні ігри як окремі види спорту, які пов'язані з протиборством команд чи окремих спортсменів для досягнення певної мети і які проводяться за певними правилами з використанням спортивного інвентарю (в основному, м'яча). Не можна оминати увагою такі аспекти як класифікація спортивних ігор й історія становлення кожного з видів спорту (хоча б на рівні країни, легенд, початкової назви, перших гравців). Окремою формою роботи є вивчення понятійного апарату, тому предметом вивчення стає спортивно-ігрова термінологія (гравці, ворота, інвентар, дисквалїфікація, зона, ігрова функція, ампула гравців для кожного з видів спорту).

Проводячи паралелі з сучасністю й апелюючи до досвіду студентів, варто розглянути види змагань різних рівнів зі спортивних ігор, які проводяться на рівні області, країни, Європи, світу та особливості проведення олімпійських, паралїмпійських, дефлімпійських ігор. На особливу увагу заслуговують досягнення українських команд на змаганнях різних рівнів, команди, які мають досягнення й функціонують на рівні області, міста, здобутки полтавських команд, тренерів, спортсменів.

Майбутні фахівці повинні знати норми основних нормативних документів у сфері фізичної культури і спорту (наприклад, Закону України «Про фізичну культуру і спорт», «Положення про Єдину спортивну класифікацію України» та ін.). До початку практичних занять зі спортивних ігор молодь має бути ознайомлена з правилами гри в баскетбол, футбол, міні-футбол, волейбол, гандбол (можливе вивчення й інших ігор, наприклад, городки, бадмінтон), кількістю гравців, розмірами майданчика, висотою сітки, формою гравця та ін.

На жаль, в переважній більшості технічних вишів лекційні заняття навчальним планом не передбачені. Тому студентам варто запропонувати різні форми роботи для висвітлення означених положень. Передбачається

виконання студентами завдань для індивідуальної роботи (традиційні: скласти словник термінів чи персоналій, написати реферат, підготувати повідомлення чи інноваційні: заповнити таблицю за формою, написати ессе, розв'язати рівняння, кросворд, чайнворд, сканворд, скласти чи розв'язати анаграми, самостійно укласти бланки тестових завдань та ін.). Можливе використання добірки повідомлень, підготовлених викладачем, із застосуванням матеріалів відеотеки (при вивченні спортивних ігор це видається видовищним та ефективним). А підсумковий контроль теоретичних знань легко провести шляхом проведення експрес-тестів, контрольних робіт та інших оптимальних форм, прийомів та методів роботи.

У ході практичних занять зі спортивних ігор слід виявити рівень вмінь навичок студентів при опануванні техніки й тактики конкретної гри. Зважаючи на результат, слід диференційовано розпочинати вивчення спортивної гри, поступово ускладнюю завдання та надаючи основи техніко-тактичної підготовки, розглядаючи як командну гру загалом, так і тактику й техніку конкретного гравця, залежно від його амплуа.

Окремим напрямком роботи є підготовка збірних команд для участі в змаганнях різних рівнів: факультетського, університетського, районного, міського, обласного, всеукраїнського. Відмітимо обов'язкову участь команд вишів в ініційованих МОН заходах: Універсіаді, Спортивних студентських іграх та ін. У рамках плану спортивних заходів в Полтавському технічному університеті передбачається університетський чемпіонат з міні-футболу (триває впродовж календарного року), кубки на призи ректора, студентської ради. Популярними стають спільні змагання викладачів та студентів до Дня працівників фізичної культури та спорту, Міжнародного дня студентів.

Пріоритетним у рамках проведення таких заходів є залучення якомога більшої кількості молодих осіб до занять спортивними іграми, саме тому команди з футболу й волейболу є на рівні академічної групи, з баскетболу й гандболу – на рівні курсу (поток). Власний приклад викладачів також має позитивні наслідки для підвищення ефективності процесу з фізичного виховання, формування потреби в активному відпочинку, руховій активності й досконалій фізичній формі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, на основі розгляду процесу формування валеологічної компетентності студентів технічних вишів України у процесі вивчення спортивних ігор вкажемо, що спортивні ігри – це важливий засіб для прищеплення знань, умінь та навичок з конкретної спортивної гри, ґрунтовної мотивації до занять фізичною культурою і спортом, активної рекреаційної та рухової діяльності молоді. Порівняно нові види спортивних ігор (пляжні гандбол, футбол, волейбол) привертають до себе увагу студентів під час їхнього відпочинку, а тому знання про правила гри, розміри майданчиків, кількість гравців є необхідними для організації активного відпочинку.

Рівень сформованості валеологічної компетентності студентів у технічному університеті залежить від низки факторів, визначальним серед яких все ж є злагоджена роботи викладацького складу, добре спланована й зорганізована робота з фізичного виховання у ході навчальних занять та позааудиторної діяльності.

- Перспективними напрямками подальших наукових досліджень для більш повного висвітлення окресленої та дотичних до неї проблем вважаємо такі:
 - необхідність науково-теоретичного обґрунтування й ініціювання прийняття концепції фізичного виховання дітей та молоді (на нашу думку, така потреба сьогодні очевидна);
 - вивчення інших засобів фізичного виховання на предмет використання в процесі формування валеологічної компетентності студентів технічного вишу (легкої атлетики, гімнастики, різних видів туризму, аеробіки, нових видів спорту);
 - розгляд альтернативних форм, методів, прийомів роботи з фізичного виховання для використання в навчально-виховному та тренувальному процесах для залучення до занять фізичною культурою широкого кола молодих осіб.

Список використаної літератури

1. Артеменко Б. Оптимізація процесу тактичної підготовки у волейболі за допомогою інтерактивних технологій [Текст] / Б. Артеменко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2014. – № 3. – С. 13-17.
2. Бондаренко О.М. Формування валеологічної компетентності студентів педагогічних університетів у процесі професійної підготовки. : Дис... канд. наук: 13.00.04 – 2008 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/344325.html>.
3. Игнатъева В. Я. Соотношения приёмов нападения в соревновательной деятельности гандболисток различного возраста и квалификации [Текст] / В. Я. Игнатъева, А. А. . Усенко // Теория и практика физической культуры. – 2012. – № 1. – С. 62-64.
4. Методика спортивно-масової роботи зі спортивних ігор [Текст] : програма навчального курсу (за вимогами кредитно-модульної системи). – Тернопіль, 2010. – 54 с.
5. Лист МОН «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах» від 25.09.2015 № 1/9-454 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4440>.
6. Полякова Г. Вплив освітнього середовища ВНЗ на формування професійної компетентності фахівця [Текст] // Вища школа. – 2010. – № 10. – С. 78-87.
7. Поплавський Л.Ю. Баскетбол [Текст] : підруч. для студ. вищих навч. закл. фіз. виховання і спорту / Леонід Юзефович Поплавський. – К. : Олімпійська література, 2004. – 447 с.
8. Пономаренко В. Підвищення якості підготовки фахівців в університеті [Текст] // Вища школа. – 2010. – № 10. – С. 7-24.
9. Столяров В. И. Фундаментальные теоретические основы современной системы комплексного физического воспитания [Текст]. – Теория и практика физической культуры. – 2013. – № 2. – С. 2-6.